

VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár

Tartalom

- VERITAS-est
- Hírek
- Olvasnivaló:

- *Országgyűlési nyilatkozat a francia forradalom kétszázadik évfordulóján*
- *Átmalmozott amerikai politikusok, publicisták esetei a nagy medvével*
- *Bethlen István orosz tolmácsa voltam*

- Cikkajánló
- Adatkezelési tájékoztató

VERITAS-est

1848-49 centenáriuma

Április 9-én, kedden 18.00 órakor rendezzük a VERITAS-estek nyolcvannyolcadik beszélgetését *1848-49 centenáriuma* címmel. **Szakály Sándor**, főigazgató moderálásával **Gyarmati György**, egyetemi tanár és **Hermann Róbert**, kutatóintézet-vezető vitatják meg az est témáját.

[A vita ezen a linken is követhető](#)

KÖNYVBEMUTATÓ

Tisztelettel meghívjuk Önöket a **Prime Minister József Antall and the regime change in Hungary 1989-1993** című, a közeljövőben megjelenő könyvünk bemutatójára, melyet a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával, a Magyar Napló gondozásában jelentetünk meg.

Időpont: 2024. 04. 05. (péntek) 10:00

Helyszín: VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, 1093 Budapest, Zsil utca 2-4.

MEGHÍVÓ KÖNYVBEMUTATÓRA

Örömmel tájékoztatjuk Önt, hogy a közeljövőben a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, valamint a Magyar Napló gondozásában, a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával megjelenik Hieronymi Ottó angol nyelvű könyve, melynek címe

PRIME MINISTER JÓZSEF ANTALL AND THE REGIME CHANGE IN HUNGARY 1989-1993

A könyvbemutató időpontja:
2024. április 5. 10 óra

Helyszíne:
a **VERITAS Történetkutató Intézet és
Levéltár előadóterme**
(Budapest IX. kerület, Zsil utca 2-4)

Program:

Köszöntő:

Prof. Dr. Szakály Sándor, a VERITAS főigazgatója

A rendszerváltoztató évek legfontosabb elemei a könyv tükrében:

Dr. Szabó Tamás, az Antall- és a Boross-kormány minisztere

Angol nyelven a magyar rendszerváltoztatásról:

Dr. Bába Iván, az Antall- és a Boross-kormány h. államtitkára

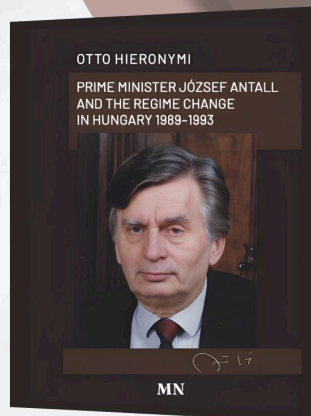
Moderátor:

Prof. Dr. Marinovich Endre, Antall József és Boross Péter kabinetfőnöke

A könyvbemutatóra ezennel
tisztelettel meghívjuk.

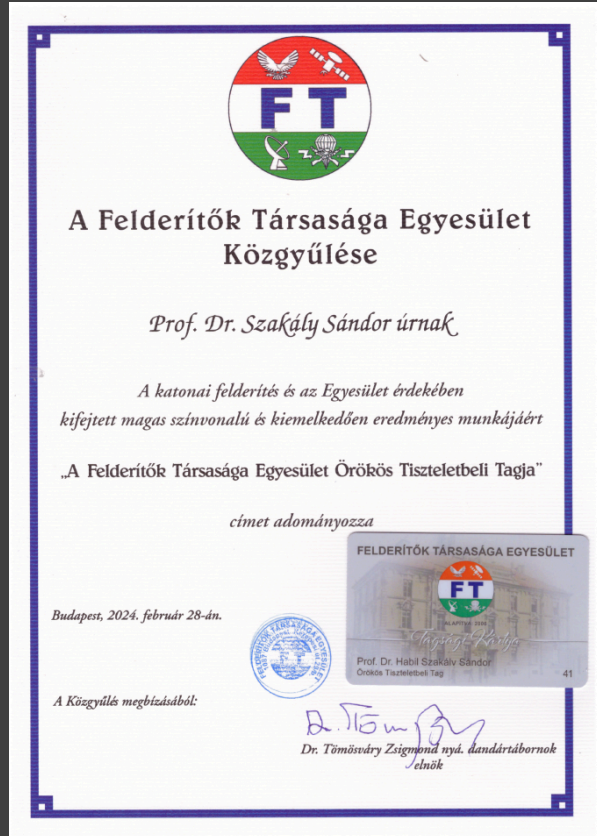
— EST. 1991 —
Batthyány Lajos
ALAPÍTVÁNY

VERITAS
Történetkutató Intézet és Levéltár

HÍREK

A Felderítők Társasága Egyesület Közgyűlése 2024. február 28-án **Prof. Dr. Szakály Sándort** az Egyesület Örökös Tiszteletbeli Tagjává választotta.

2024. március 6-án tartotta újjáalakuló ülését intézetünk Tanácsadó Testülete. **Prof. Dr. Szakály Sándor** főigazgató részben ezirányú tevékenységük folytatására kérte a testület korábbi tagjait, részben új tanácsadókat kért fel. Ennek megfelelően a Tanácsadó Testület összetétele a következőképpen alakult:

Örökös és tiszteletbeli elnök: **Dr. Boross Péter**, volt miniszterelnök
Elnök: **Prof. Dr. Marinovich Endre**, a VERITAS nyugalmazott főigazgató-helyettese

Titkár: **Dr. Sömjenyi László**

Tagok:

Dr. Bába Iván, volt államtitkár

Fodor Lajos, nyugállományú vezérezredes, rendkívüli és meghatalmazott nagykövet

Prof. Dr. habil. Gyarmati György, egyetemi tanár, az MTA doktora

Prof. Dr. Kádár Béla, az MTA rendes tagja, volt miniszter

Prof. Dr. Ludányi András, professor emeritus, Ohio Northern University

Dr. Schamschula György, nyugalmazott miniszter

Sulyok Tamás, Magyarország köztársasági elnöke nemzeti ünnepünk alkalmából Széchenyi-díjban részesítette **Prof. Dr. Hermann Róbertet**, a VERITAS Kutatóintézetének vezetőjét, a nemzetközi történelemtudományt is gazdagító tudományos pályája, több évtizede példaadó szakmai megalapozottsággal és magas színvonalon végzett kutatói és oktatói tevékenysége elismeréseként.

Fotó: Havran Zoltán

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetést adott át **Dr. Dubniczky Zsoltnak**, a VERITAS főkönyvtárosának, az intézet könyvtárának létrehozásában és működtetésében vállalt szerepe és tudományos tevékenysége elismeréseként.

Fotó: Miniszterelnökség/Botár Gergely

Magyar Bronz Érdemkereszt kitüntetésben részesült **Pintér Márta**, a

elismeréseként.

Fotó: Miniszterelnökség/Botár Gergely

2024. március 20-án újjáalakult a Belügyminisztérium Gondoskodáspolitikai Tudományos Tanácsa. A Tanács munkájában való részvételre kérték fel - mások mellett - **Prof. Dr. Szakály Sándort**, intézetünk főigazgatóját.

MEGBÍZÓLEVÉL

Prof. Dr. Szakály Sándor úr
részére,

tagként
a Gondoskodáspolitikai Tudományos Tanács munkájában
való részvételre.

Jelen megbízólevél határozatlan időre szól.
Munkájához sok sikert, erőt és jó egészséget kívánok.

Budapest, 2024. március 20.

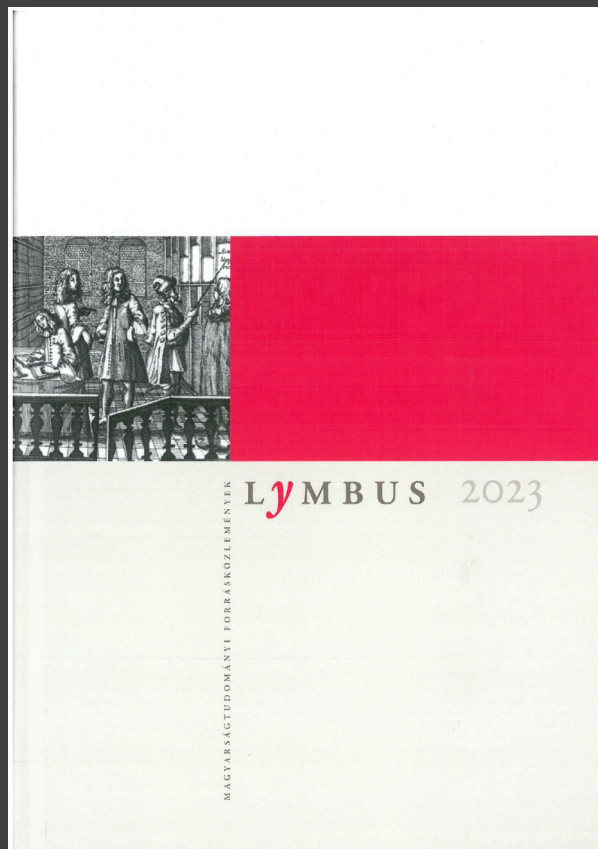

FÜLÖP ATILA
Belügyminisztérium
gondoskodáspolitikáért felelős államtitkár

2024. március 20-án Herceghalomban tanulmányi versenyre került sor az érdi tankerület 6-7. osztályos diákjai számára. A megmérettetés témája a reformkor volt. A verseny zsűrijében **Dr. Ligeti Dávid** tudományos főmunkatársunk is helyet kapott.

Megjelent a *Lymbus – Magyarságtudományi Forrásközlemények* 2023. évi (21.) száma. A folyóiratot a Külgazdasági és Külügyminisztérium, mint finanszírozó mellett a VERITAS a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközponttal, a Magyar Nemzeti Levéltárral és a Nemzetközi Magyarságtudományi Társasággal karöltve jelentette meg. A *Lymbus* főszerkesztője intézetünk főigazgató-helyettese, **Ujváry Gábor**, a 19–20. százados közlemények felelős szerkesztője pedig intézetünk tudományos munkatársa, **Schwarzwölder Ádám**.

A *Lymbus* 2023-as számában a VERITAS munkatársai közül **Kocsis Annamária**, **Kincses Katalin**, **Bertalan Péter**, **Farkas Judit** és **Seres Attila** publikáltak.

[A folyóirat erre a linken kattintva is elérhető](#)

Lymbus 2024 - Publikációs felhívás

Az idei *Lymbusba*, a korábbi évek gyakorlata szerint, a magyarság politika- és művelődéstörténetéhez forrásul szolgáló, eddig kiadatlan,

jegyzetekkel, minimum 5–10 lap, maximum 3–4 ív terjedelemben. Kiemelten várják azokat a forrásközléseket, amelyek a 2024-ben száz esztendeje alapított bécsi és berlini Collegium Hungaricumok – tágabban az utóbbi száz év magyar–osztrák és magyar–német tudományos és kulturális kapcsolatai–történetéhez kapcsolódnak, mert idei kötetükben ennek a témának egy külön blokkot szentelnek.

Minden egyéb fontos információ a felhívással kapcsolatban [itt](#) megtalálható.

Olvasnivaló

Országgyűlési nyilatkozat a francia forradalom kétszázadik évfordulóján

Az 1989 júniusának utolsó napján – Kádár János halála előtt alig egy héttel – kelt országgyűlési nyilatkozat sajátosan színesíti emlékezettörténeti joganyagunkat: nemcsak a merevebb jogi formát mellőző jellege miatt, hanem, mert kivételesen nem magyar, hanem világtörténelmi esemény volt a tárgya. Ráadásul a francia forradalom bicentenáriuma nálunk épp a rendszerváltoztatás időszakára esett, így a forradalom hármasszója, a „Liberté, Égalité, Fraternité” (Szabadság, Egyenlőség, Testvériség) az akkori magyar gondolkodásvilágba sajátosan illeszkedett. A nyilatkozat – nézetünk szerint – legfontosabb mondata ezt ekként fejezi ki: „Forradalmi, de módszereit

így a francia nép történelmi tapasztalataiból is”. Maga a nyilatkozat egyébként azért született, hogy a Magyar Népköztársaság Országgyűlése a francia nemzetgyűlés és szenátus képviselőit, illetve rajtuk keresztül a francia népet így köszöntse. Formája is ezzel függ össze.

Kép forrása: Fortepan / Umman Kornél

[Hollósi Gábor teljes cikke itt olvasható el](#)

Átmalmozott amerikai politikusok, publicisták esetei a nagy medvével

A 2. világháború előtt, a harmincas években néhány ezer munkás, technikus és deportált kommunista érkezett az Amerikai Egyesült Államokból a Szovjetunióba. Kezdetben nem volt rossz életük, az átlag szovjet állampolgárhoz képest sokkal jobb körülmények között dolgozhattak. Tapasztalataik egyáltalán nem voltak rosszak. Bár láthatták az utcán a valóságot is, de ez – főleg az amerikai kommunisták – a kommunizmus építése során adódó nehézségként fogták fel. Egy amolyan „úgyis megoldja majd Sztálin ezt az egyenletet is” módon intézték el magukban. Az akkor még kommunista Thomas Sgovio, a családjával az Egyesült Államokból érkezett ezeit a Szovjetunióba. Deportált édesapját követte a család, egy új és szebb élet reményében. Visszaemlékezése szerint, a legjobb éve Moszkvában 1936-ban volt. Sokat táncolt és nagyon jól keresett. Könyvek címlapjait és angol nyelvű propaganda újságokat dekorált, miközben esti tagozaton járt a moszkvai művészeti egyetemre. Igaz, eközben nem értette, hogy az utcán miért vannak koldusok és egyesek miért mezítláb, cipő nélkül lófráltak a kommunista mennyország fővárosában, nem is beszélve azokról a helyi étkezdékről, ahol az egy főre jutó réveteg tekintetű alkoholisták száma meghaladta a még „normálisnak” tekinthető mértéket is.

Kép forrása: Wikimedia Commons

[Rácز János teljes cikke itt olvasható el](#)

Bethlen István orosz tolmácsa voltam

A Bethlen István miniszterelnök (1921–1931) utolsó Magyarországon töltött hónapjainak rekonstruálását lehetővé tévő szemtanúi hitelességű források mindegyike említést tesz egy lengyel katonatisztról, aki ezen források egybehangzó állítása szerint orosz tolmácsként működött közre a Bethlen és a

Kiskőrösig az egykori kormányfővel tartott. Mint ismert, a német megszállást követően több helyszínen (Herencsény, Boronka, Gyótapuszta) is a Bolza család tagjai nyújtottak menedéket Bethlen számára. Bolza Antal így vezeti fel a lengyel katonatiszt személyét a *Cserkelés az életem* című önéletrajzi ihletésű, a vadászélményeit egybegyűjtő visszaemlékezésében: „Velünk volt még egy Trenkwald nevezetű volt lengyel repülőztiszt, ki oroszul beszélt.” A kormányzói kabinetiroda és Bethlen István közötti konspiratív kapcsolattartásban kulcsfontosságú szerepet játszó húga, Bolza Ilona pedig az alábbiakat jegyezte le: „Még október 15. után is felkerestem Bethlen Istvánt, aki mellett szükség esetére, orosz tolmácsként, egy Trenkwald nevű lengyel származású egykori ny. K. u. K. repülőszázados volt.” A szovjet háziőrizetben lévő Bethlent Kiskőrösön meglátogató Balogh István katolikus pap, a Miniszterelnökség államtitkára is felfigyelt rá: „Az ottani állatorvosnak a kúriájában lakott [Bethlen – S. A.], [...] volt egy lengyel titkára (Trenkwald vagy Trinkwald, az átállás első perceiben Bethlennek a tolmácsolásban segített)”. Az összes szemtanú ennek a lengyel katonatisztnek csak a vezetéknevét említi, minden bizonnyal azért, mert a keresztnévét nem is tudták, vagy nem emlékeztek rá. A „bujdosó” és a „moszkvai fogoly” Bethlen István sorsát bemutató, és döntően ugyanezekre a kútfőkre támaszkodó magyar történetírásban és dokumentumfilmes feldolgozásokban az illető személye ezért sommásan csak Trenkwaldként rögzült, s így maradt fenn a történeti emlékezetben is.

Kép forrása: Centralne Archiwum Wosjkowe (Varsó)

[Seres Attila teljes cikke itt olvasható el](#)

Cikkajánló

Függetlenség és rögtönzés - A nemzetállamok mint társadalmi rendszerek előtt álló kihívások, egykor és most

Dr. Tefner Zoltán 75. születésnapjára készült, magyar, német és angol nyelven megjelent „köszöntő” kötetben tanulmányt közöltek a VERITAS munkatársai: **Szakály Sándor** főigazgató, **Ujváry Gábor** főigazgató-helyettes, valamint **Kárbin Ákos** tudományos főmunkatárs.

[A kötet itt olvasható el](#)

Tisza Kálmán 140 évvel ezelőtt nyújtotta be az állandó országház építéséről szóló törvénytervezetet

Pestbuda.hu oldalán jelent meg **Anka László** tudományos munkatársunk írása.

[Anka László írása itt olvasható el](#)

Szövetségesek nélkül – vajon győzhetett volna a szabadságharc?

Magyarország 1848-ban nem, pontosabban csak a birodalom részeként volt rajta Európa térképén” – fogalmaz a Válasz Online-nak küldött cikkében **Hermann Róbert**, a VERITAS Kutatóintézetének vezetője.

[Hermann Róbert írása itt olvasható el](#)

Az új adatkezelési tájékoztatónkat [itt tudja elolvasni](#).

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kizárólag a saját rendezvényeivel és programjaival kapcsolatos meghívók és értesítők küldésére használta fel eddig az Ön személyes adatait (név és e-mail cím), azokat harmadik félnek nem adja át a jövőben sem. Ha nem ért egyet az Ön személyes adatainak (név, e-mail cím) további kezelésével, és a jövőben nem szeretne hírlevelét formájában értesülni a

helyreállíthatatlanul töröljük Önt az adatbázisunkból. Ha az adatkezeéssel kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, akkor forduljon hozzánk az info@veritas.gov.hu e-mail címen.

Bízunk benne, hogy továbbra is figyelemmel kíséri a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tevékenységét.

Copyright © VERITAS INTÉZET ÉS LEVÉLTÁR

Nem szeretne több hírlevelet kapni? [Ide kattintva iratkozhat le.](#)